

زن در عصر صفوی

تألیف:

دکتر مهرداد نوری مجیری



موسسه و انتشارات ندای تاریخ

سرشناسه : نوری مجیری، مهرداد، ۱۳۵۱

عنوان و نام پدیدآور : زن در عصر صفوی /تالیف مهرداد نوری مجیری.

مشخصات نشر : تهران: ندای تاریخ، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری : ۱۹۰ص؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۷۵-۱۶-۱

ضمیمت فهرست نویسی : فیبا

موضوع : زنان -- ایران -- تاریخ -- قرن ۱۰ - ۱۲ه.ق.

موضوع : Women -- Iran -- History -- 16 - 18th century

موضوع : زنان -- ایران -- وضع اجتماعی -- قرن ۱۰ - ۱۲ه.ق.

موضوع : Women -- Iran -- Social conditions -- 16-18th century

موضوع : Iran -- History -- Safavids, 502 - 736

رده بندی دیویی . ۵۵/۰۷۱

رده بندی کنگره : DSR ۱۷۹/۱۰۷۹۱۰۱۷

شماره کتابشناسی ملی : ۳۹۱۲۰۱



خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، ساختمان ۵۶ (بران)، ۱۰، پلاک ۶۶۴۰۹۰۲۵، طبقه دوم، پ.و.ی.

زن در عصر صفوی

مهرداد نوری مجیری

حروفچینی و نظارت: موسسه و انتشارات ندای تاریخ

طراح جلد: زهره چارکامه

صفحه آرای: آرش افشاری

چاپ و صحافی: روز

چاپ اول: ۱۳۹۸

تیراژ: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۷۵-۱۶-۱

قیمت: ۳۰۰۰۰۰ ریال

حق چاپ محفوظ و در اختیار موسسه و انتشارات ندای تاریخ است.

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۱	مقدمه
	صلوات: خواستگاه دولت صفوی از شاه اسماعیل تا شاه سلطان حسین
۱۵	صفوی (۱۵۰۱ - ۱۳۰۲ ه.ق)
۱۵	شاه اسماعیل (۹۰۵ - ۹۳۰ ه.ق)
۲۰	اوضاع سیاسی ایران از جلوس شاه تهماسب تا شاه عباس اول
۲۳	شاه عباس اول (۹۶۰ - ۱۰۳۸ ه.ق)
۲۵	شاه صفی (۱۰۳۸ - ۱۰۵۲ ه.ق)
۲۶	شاه عباس دوم (۱۰۵۲ - ۱۰۷۰ ه.ق)
۲۶	اوضاع سیاسی ایران از شاه سلیمان تا انقراض دولت صفوی
	فصل دوم: نگاهی گذرا به وضعیت زنان در ادوار مختلف
۲۹	تاریخ ایران تا دوره صفوی
۲۹	نقش و جایگاه زنان در ایران قبل از اسلام
۳۱	نقش و جایگاه زنان در ایران بعد از اسلام
۳۵	فصل سوم: وضعیت اجتماعی زنان در جامعه عصر صفوی
۳۵	موقعیت اجتماعی زن در جامعه
۴۶	ننگی
۴۷	حضور زنان در مجالس درباری
۴۸	شرکت زنان در جنگ‌ها
۵۰	وضع زنان در جنگ‌های مذهبی
۵۱	حضور در شکارگاه سلطنتی

۵۲	مجالس مردم عادی
۵۳	حضور زنان در دیوان عدالت
۵۴	وضعیت خانوادگی زنان در دوره صفوی
۵۴	سن ازدواج
۵۵	انتخاب دختران
۵۶	واسطه ازدواج
۵۸	جهیزیه و شیربها
۵۸	اسم ازدواج نزد اقلیت ها
۶۱	ازدواج از دید شاردن
۶۳	طایفه و وضعیت زنان بیوه و مطلقه
۶۵	معاشرت بین زنان
۶۶	مرگ های مشکوک
۶۸	روسپیگری
۷۰	پوشاک زنان در دوره صفوی
۷۸	پوشش در نزد اقلیت های مذهبی عصر صفوی
۸۰	زینت و زیور آلات و آرایش زنان
۸۴	عناوین، القاب و اسامی زنان
۸۷	معتقدات خرافی زنان
۹۱	فصل چهارم: وضعیت سیاسی زنان در جامعه عصر صفوی
۹۴	دخالت زنان در سلطنت و حکومت آنها
۹۷	زنان در جنگ قدرت
۱۰۰	سفارت زنان
۱۰۰	حرمسرا کانون قدرت زنان در دوره صفوی
۱۰۱	وجه تسمیه حرم و حرمسرا
۱۰۲	مکان و موقعیت حرمسرا

- ۱۰۵ وضعیت زنان در حرمسرای شاهی
- ۱۰۶ دین و آئین زنان حرمسرا
- ۱۰۸ چگونگی معیشت زنان حرمسرا
- ۱۰۹ حضور زنان در گردش ها و مراسم و شکار حیوانات
- ۱۱۲ تصفیه حرمسرا
- ۱۱۴ تشکیلات حرمسرا و نحوه اداره آن
- ۱۱۶ تاثیرات حرمسرا بر اقتصاد کشور
- ۱۱۹ تاثیرات آموزشی و تربیتی حرمسرا
- ۱۲۲ زنان نامدار عصر صفوی و عملکرد آنان در عرصه سیاست
- ۱۲۳ ۱- بهاره خانم
- ۱۲۴ ۱- تاجا خانم
- ۱۲۵ ۳- شاهزاد سلطانم (مهین بانو)
- ۱۲۶ ۴- پریخان خانم
- ۱۳۱ ۵- خیر النساء بیگم (مهدی لیا)
- ۱۳۵ ۶- زینب بیگم
- ۱۳۹ فصل پنجم: وضعیت فرهنگی ادبی و هنری زنان در جامعه عصر صفوی
- ۱۳۹ زنان در شعر شاعران و کتابت
- ۱۴۰ شهرت و نسب از طریق زنان
- ۱۴۱ سواد و تحصیلات زنان
- ۱۴۶ فعالیتهای ادبی
- ۱۴۸ زنان شاعر
- ۱۵۱ نامه نگاری
- ۱۵۴ فعالیت هنری زنان در جامعه عصر صفوی
- ۱۵۹ فصل ششم: وضعیت اقتصادی و عمرانی زنان در جامعه عصر صفوی
- ۱۶۵ اقدامات عمرانی و امور خیریه و وقفیات

فصل هفتم: بررسی منابع

۱- منابع ایرانی

احسن التواریخ

خلاصه التواریخ

تاریخ عالم آرای عباسی

تاریخ عباسی

عالم آرای شاه اسماعیل و عالم آرای صفوی

تاریخ حبیب السیر

۱- سفرنامه های سیاحان اروپایی

سفرنامه های ونیزیان در ایران

سفرنامه سانسون

سفرنامه کروسینسکی

سفرنامه...

برادران شری...

سفرنامه پیترو دلانوئه

سفرنامه دن گارسیا

سفرنامه آدام اولناریوس

سفرنامه کمپفر

سیاحت نامه شاردن (سفرنامه شاردن)

نتیجه گیری

کتابنامه

پیشگفتار

شکر و سپاس آفریدگاری را که به فضل یزدان، زاویه ملکوت را دارالعباده ملانک مقربین ساخت و به لطف سبحان صومعه خاک را معبد عباد الصالحین کرد. مقربان عالم بالا از غایت قصور عبادت، دم «ما عبدناك حق عبادتك» زدند و معبدان عرصه غبرا از عجز و درک آوازه «ما عرفناك حق معرفتك» سردادند.

شکر و سپاس بیکران خدای عزوجل را که بر من منت نهاد و سعادت آموختن را بر من ارزانی داشت و سپاس به خاطر هدایتی که ما را فرمود و اگر هدایت نبود با هدایت یافته نبودیم. خدایی که بر این بنده ناچیز توفیق عنایت فرمود که با کمال و هدایت معلمان و اساتید خود، توشه‌ای برگزیم و با مطالعه تاریخ دوره‌ها و اقیام گذشته ضمن آشنایی و آگاهی نسبت به سرنوشت و زندگی آن‌ها در سرتجربه‌ای دیگر بیاموزم.

این پژوهش که تحت عنوان زن در عصر صفوی می‌باشد حاصل مدت‌ها کار مداوم و خستگی‌ناپذیر است که باعث شده و علاقه‌ای خاص نسبت به آن آغاز گشت. موضوعات سیاسی و اجتماعی همواره در خود نکات و حقایق قابل تامل بسیاری دارد که مطالعه آنها به خصوص اگر در یک دوره تاریخی مدنظر قرار گیرند، بسیار مفید و ارزنده خواهد بود. یکی از این موضوعات جالب توجه، زنان و وضعیت آن‌ها در دوره‌های مختلف تاریخی است که تحت تاثیر شرایط اجتماعی و سیاسی موجود در آن دوره، شکل و ترکیب خاصی به خود می‌گیرد. به دلیل اهمیت نقش زنان در جامعه و مسائل‌های آن که البته کمتر مورد تحقیق و تفحص قرار گرفته است و حتی گاه در حان و نویسندگان بزرگ و برجسته، به خصوص در گذشته از آن غافل مانده‌اند و کمتر به ارائه مطالبی در این زمینه پرداخته‌اند، بررسی وضعیت زنان در هر یک از دوره‌های تاریخ ایران سرزمین فرهنگ غنی و تمدن بزرگ، می‌توانست موضوعی جالب و قابل تامل باشد که البته از جهتی نیز بدیع و تازه بود.

از جنبه دیگر عصر صفویه در میان اعصار اسلامی در ایران جایگاه خاص و ویژه ای داشت که حتی پس از گذشت قرن ها از زوال این سلسله هنوز تأثیرات و نتایج اقدامات و عملکردهای آن در ایران اسلامی پابرجا مانده است. بنا براین با توجه به این شرایط و ویژگی ها و خصوصیات بر آن شدم که به بررسی و مطالعه از جنبه های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی فرهنگی زنان در دوره صفوی که کمتر مورد مطالعه قرار گرفته بود بپردازم. اگرچه به این امر آگاهی داشتم که راه سختی را در پیش خواهم داشت و دسترسی به چنین اطلاعاتی در این زمینه بسیار مشکل خواهد بود و البته در عمل نیز چنین بود، اما با کمک خداوند و تلاش در پرتو راهنمایی های دوستان و اساتید بزرگواری چون آقای دکتر قنادی و آقای دکتر امامی خونی و خانم دکتر جمالی دستیابی به آن را دور از ذهن نمی دانستم، لذا با تلاش و مطالعه شبانه روزی و در طی مدت زمانی طولانی و مطالعه کتب و منابع متعدد از نویسندگان و مورخان ایرانی و خارجی به خصوص آنان که در عصر صفوی می زیسته اند و از نزدیک شاهد و ناظر شرایط و اوضاع آن دوره بوده اند به اطلاعات و نتایج خوبی دست یافتم که در این پژوهش تقدیم به تدوین گردید.

• هرداد نوری مجیری

خرداد ۱۳۹۷